

«Jeg seiler østover i *Morgenrødmens vind* så lenge jeg kan. Svikter hun meg, padler jeg videre i kanoen min. Hvis den synker, svømmer jeg med de fire potene mine. Og når jeg ikke kan svømme lenger, og jeg ikke har nådd Aslans land eller gått over kanten av verden i veldige vannstryk, skal jeg synke til bunns med nesen mot soloppgangen...»

C.S Lewis *Reisen til det ytterste hav*

Intervjuet: Aslak Sigurd Bråtveit

Ripipip

Den talende musen Ripipip fra krøniken om Narnia er Aslak Bråtveits helt og alter ego. Om Ripipip heter det at hans taperhet og eventyrlyst er omvendt proporsjonal med størrelsen. Han tror fullt og fast på dryadens spådom, meddelt ham som babymus, at han ved å holde stø kurs mot øst en dag skal seile inn i det forjettede land, Aslans rike. «Where the waves grow sweet.» Uinnvidde lesere får ha oss unnskyldt og er samtidig oppfordret. Bøkene om Narnia er utsøkt påskelektyre (1).

– Tapenade, gjentar kelneren vennlig. – Moset ansjos, oliven, kapers og olivenolje, avslutter han. Aslak Bråtveit har lurt på hva det er han spiser. Noe svart på en brødiskive. Han er benket ved et hjørnebord i etablissementet, av Oslo-pressens utelivsveileder beskrevet som «elegant kontinentalt». Med loslue og tversoversløyfe skulle Aslak Bråtveit således være godt innenfor. Det er tidlig kveld, de andre gjestene er stort sett dresskledde menn i små grupper, stemningen er lavmælt saklig og solvent.

– Luen heter Rennesøyhuve på mine trakter. Rennesøyhuve og pipestell var noe alle gutter fikk til konfirmasjonen før i tiden. Det finnes ikke maken til praktisk hodeplagg. Tversoversløyfe er bare en liten egostyrkende gimmick. Jeg foretrekker propell fremfor valium eller betablokker. Dessuten holder den oppmerksomheten effektivt unna mangelen på press i buksene.

Hans visuelle fremtoning er kjent for mange kolleger, også de som ikke vet hvem han er. Fotografiene som dokumenterer Aslak Bråtveit på jobb i sitt øyrike – natt og dag, til lands og til vanns, opplagt og sliten – brukes både i utdanningsøyemed og ofte som illustrasjonsfoto (2). Han er Doktoren. For de unge legene tjener bildene som knagger for refleksjon over legerolle og profesjonsetikk, de mer erfarne blant oss smiler gjenkjennende. Fastfrosne øyeblikk i svart og hvitt fra det profesjonelle hverdagslivet lar oss se detaljene vi ikke fester oss ved i vår travelhet, og synliggjør det

som foregår samtidig, utenfor vårt eget fokus. Fireåringen som hopper begeistret opp og ned på undersøkelsesbenken i bakgrunnen mens legen har oppmerksomheten på mamma og den nye babyen. Spenningen hos de andre i rommet mens legen sitter dypt konsentrert på sengekanten, opptatt med å undersøke pasienten. «Djevelen bor i detaljene», sier et tysk ordtak. Der bor vel i så fall også Vårherre. Aslak Bråtveit har et sterkt forhold til begge. Han deler med det kristenfolket kaller «stor frimodighet», sine erfaringer og tanker som lege i dette religiøse landskapet. For noen år siden publiserte han en brevveksling med professor Asbjørn Aarnes der de to diskuterer beretningen om den barmhjertige samaritan (3). I tillegg til å være lege virker Aslak Bråtveit som emissær på bedehusene. Det er derfor vi er samlet her på brasseriet i kveld. Påsken står for døren.

Aslak fra Finnøy

– Sist lørdag var jeg invitert av ungdommene på Lauvsnes bedehus. Da fortalte jeg lignelsen om den fortapte sønnen, han som roter til alt og så, når alt håp er ute, kommer hjem og blir tatt imot av en kjærlig far. Etterpå kom en av ungdommene bort og takket.

Aslak Bråtveit sier selvsagt ikke «den fortapte sønn», men «den bortkomne sonen». Det lyder av en eller annen grunn litt mer fortroingsfullt. Han ble for øvrig døpt som barn av den nå 100 år gamle dikterpresten og målmannen Eigil Lehmann i Skjold som skal ha uttalt offentlig at det er *ei synd mot Den Heilage Ande å skrive bokmål*.

– Du har sterke røtter?

– Aslak fra Finnøy falt i slaget på Stiklestad. Merket han kjempet under ble hugget ned. Så der var det full krise, kan du si. Far er fra gården Bråtveit i indre Suldal. Der gjaldt plikten og tradisjonene. Mor var fra Bokn ved kysten. Kystfolket har alltid vært preget av oppfinnsomhet og vågemot, litt Leonardo da Vinci. Selv vokste jeg opp på

Klepp på Jæren der far var lærer og klokker. Som ung mann traff jeg kona mi i en drøm. Vi bosatte oss nær hennes hjemsted, Ladstein på Reilstad på Finnøy.

– Du traff din kone i en drøm? Det er vel ganske uvanlig, selv i Ryfylke...

– Slik var det. Vi fikk fire barn. Det siste døde i krybbedød like før vi skulle ha reist ut som misjonærer med Santalmisjonen til Bangladesh. Det var i 1986. Da reiste vi i stedet fra Klepp og en liten barnegrav tilbake til Finnøy.

Kanskje burde flere lytte til drømmene sine. I alle fall snakker Aslak Bråtveit varmt og gjerne om sin Signy. Sammen padler de to kajakk året rundt, hører nisene puste og sover i lavvo ut mot havet. Det siste prosjektet deres er et fellesnaust som de har restaurert etter gammel byggeskikk. Trenagler i veggene og steinheller på taket.

– Jeg har fem båter selv. Ambisjonen er å stifte et båtlag.

Emissæren

– Nå reiser du altså rundt med legekoffert og bibel. Hvordan skal pasientene dine vite om det er legen eller predikanten de møter?

– Selv opplever jeg den rollekonflikten i liten grad. Mindre og mindre med årene, faktisk. Folk vet jo hvem jeg er og hva jeg står for. I dagens samfunn er anonymisering en større trussel, ikke minst kravet om religiøs usynliggjøring. Under den tilsynelatende og tilslørende likheten gror mistenksomheten. Det har vært tankevekkende for meg personlig å oppleve at min religiøsitet nærmest ble tabuisert i møte med mer urbane, såkalt liberale kolleger. Jeg vil påstå at det var langt høyere under taket der jeg kom fra. Hjemme kunne vi snakke om alt.

– Jeg husker en historie der du beskrev hvordan du ba sammen med en pasient (4). Ber du ofte for pasientene dine?

– Det er et stort skille mellom å be for og be med. Jeg kan selvsagt be om hjelp til å hjelpe uten at det er et anliggende for andre enn meg selv. Men jeg ber sjelden

Aslak Sigurd Bråtveit

Født 1951 i Haugesund

- Cand.med. Universitetet i Bergen 1978
- Spesialist i allmennmedisin 1986
- Allmennlege Finnøy 1979 –
- Allmennmedisinsk forskningsutvalgs forskningspris 1997
- Styremedlem Norsk selskap for allmennmedisin 1997–2003
- Medlem Stavanger bispedømmeråd og delegat til Kirkemøtet 2002–06
- Praksislærerprisen 2005, Universitetet i Bergen

Foto Stian Lysberg Solum/SCANPIX

med pasienter, og aldri uten at de først ytrer ønske om det. Likevel ser jeg det som en styrke at jeg i situasjoner der det oppleves riktig, kan by på meg selv som et troende og likeverdig medmenneske.

Aslak Bråtveit tar en pause. Tapenaden er avløst av noe relativt smått på en stor talerken.

– Men jeg har en sterk ambivalens i forhold til å fronte lokale særgrupper i kristeligheten.

Eloi, eloi, lama sabaktani!

«Du som låg i natti seine/sorgtyngd, van-vyrd og åleine./skjelvande på såre kne.» Slik åpner Jakob Sandes påskesalme. I perioder er Aslak Bråtveit deprimert. Ikke ofte, men til gjengjeld går han langt ned. Han har beskrevet det presist: «Eg vaknar tidleg og prøver å tenkja på ingenting. Tankane mine er dystre og vonde. Eg er ei plage for familien min. Om morgonen står eg opp og sukker, eg et maten min og sukker, så sykklar eg med sukk og tyngsle til arbeidet. Det kostar å gjennomføra dei daglege vanar. Vekta går ned. I magen ligg ein tung klump.» (4)

– Det føles som om radaren er i stykker. I slike perioder vil jeg bare selge alt jeg har. Signy må ta vare på det.

– Hvordan er det å være doktor da?

– Ære være rutinene. Jeg går på kontoret. Egentlig tror jeg ikke at jeg gjør noen dårlig jobb heller, men jeg er avhengig av gode kolleger som passer på. Jeg tar medisiner som hjelper. Så finner jeg trøst i å lese om andres prøvelser. Job for eksempel.

– Er det nyttig for deg som lege å ha kjent på hjelpeløsheten?

– Ja.

– Hva er det verste?

– Det verste er å kjenne seg forlatt av Gud og mennesker. Kristi lidelse oppfatter jeg som den ypperste identifikasjon med all menneskelig lidelse. Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg? Den jødekulturen han levde i, med en oppfatning av synd og skam som på mange vis er allmenn,

hadde sonoffer som sentralt behov og begrep. Kristus gikk inn i rollen som offerlammet. Min synd – tilkortkommelsen i forhold til det etiske imperativet – og min skam som avslørt og degradert er sonet. Jeg blir fristilt hos Gud.

– Det høres besnærende ut. Litt for enkelt, spør du meg. Som et umulig regnestykke der alt plutselig går opp. Jeg har vanskelig for å tro at livet går opp på den måten.

Aslak Bråtveit liker tyggemotstand. Han har et stort formidlingsbehov, men fremstår også som ydmykt og aktivt lyttende i en samtale som denne.

– Når jeg faller i tvil over heile greia har jeg mitt alter ego, Ripipip, å falle tilbake på. Som ham har jeg forventningen i behold, selv om den kanskje er en illusjon. Å bli møtt av en annen, som den sårede i veikanten – med løfte om lasarettet, stell av sårene og garantier om å bli ivaretatt – er himmel på jord. Selv om det altså skulle være et bedrag.

I drøftingen av påskebudskapet har vi hatt behov for å konsultere teksten. Her menes Teksten. Aslak Bråtveit drar frem en PC på størrelse med en mobiltelefon. Der har han Bibelen på fem språk, blant annet Det gamle testamente på hebraisk og Det nye på bysantinsk gresk. Han leser gresk, fomler på hebraisk, ifølge ham selv.

– Men når jeg ser på nattehimmelen, stjerner og galakser tette som hagle – eller et nyfødt barn – føler jeg at jeg henger i en slags strikk forankret i et fast punkt. Min retning i livet er enten til eller fra det punktet.

Brasseri møter bedehus

Aslak Bråtveit husker at han som barn fikk tak i klockelen til orgelet i kirken der faren var klokker, dro ut alle klaffene og spilte av hjertens lyst.

– Det er mulig at det blir oppfattet som et utslag av mani, men jeg har altså skaffet meg to orgler. Det ene spiller jeg på, det andre fungerer som deleorgel.

Den musikalske farsarven er blant annet gravferdssalmene fra indre Suldal.

– De sang den døde fra gården over i båten og videre til kirkegården på andre siden av fjorden. Egne salmer for hver etappe.

Selv deltar han i kirkekoret.

– Jeg synger tenor. Du vet jo hvordan det er med menn som synger i kor.

– Nei.

– Alle vil bevise at de er skikkelige mannfolk med baller. Da synger man bass, enten man har bassrøst eller ei. Jeg har såpass selvtillit at det er helt greit å synge tenor. Dessuten spiller jeg kontrabass, og djembe når vi har afrikanske salmer på repertoaret.

– Har du en favorittsalme?

– Jeg er veldig glad i Elias Blix.

Vi havner i en diskusjon om melodivalg til en av de velkjente salmene der to ulike melodier er i bruk. Det nynnens prøvende på begge sider av bordet over hovedretten.

– Til og med salmer med gledesbudskap fremføres i moll på mine trakter. Jeg liker den mullstemte folketonen best. Hør bare... «Med Jesus vil eg fara på livsens ferd i lag,» synger Aslak Bråtveit med klar røst mens samtalen stilner rundt oss og kellenen høflig venter med å skjenke i glassene.

Det går en engel gjennom brasseriet.

Elisabeth Swensen

elswense@online.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. Lewis CS. Reisen til det ytterste hav. Oslo: Gyldendal, 2002.
2. Lid TG, Eraker R, Malterud K. «I recognise myself in that situation...» Using photographs to encourage reflection in general practitioners. *BMJ* 2004; 329: 1488–90.
3. Bråtveit A. Den andre – ei brevveksling. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 1210–2.
4. Bråtveit A. På grunnfjellet. *Tunge dagar. Utposten* 2002; 6: 5–8.